

กสม. ร่วมภาคีเครือข่ายประกาศเจตนารมณ์หยุดการเลือกปฏิบัติ และด้านการทุจริต เพื่อสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียม ในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2569

วันที่ 28 สิงหาคม 2569 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) จัดงาน “สมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2569” ภายใต้แนวคิด “Human Rights in Action : Equality for all หยุดเลือกปฏิบัติ หยุดทุจริต เพื่อสิทธิที่เท่าเทียม” ณ โรงแรมเซ็นทารา โกลด์ ศูนย์ราชการและคอนเวนชัน เซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กล่าวเปิดงานว่า กสม. ได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายจัดสมัชชาสิทธิมนุษยชน ต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 5 โดยสมัชชาฯ ได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการรับฟังปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประมวลสถานการณ์ และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อนำเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งติดตามให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยข้อคิดของสมัชชาฯ ในปีที่ผ่านมา มีความก้าวหน้าในหลายประเด็น ทั้งประเด็นสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนกับปัญญาประดิษฐ์ และสิทธิแรงงาน

สำหรับปี 2569 สมัชชาสิทธิมนุษยชนได้ร่วมกันขับเคลื่อน 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การจัดการเลือกปฏิบัติ และทุจริตกับสิทธิมนุษยชน เพราะการเลือกปฏิบัติทำให้คนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงสิทธิและโอกาส ขณะที่การทุจริตทำให้ทรัพยากรและบริการที่ควรเป็นของประชาชนถูกจัดสรรอย่างไม่เป็นธรรม พรากสิทธิของประชาชน และเมื่อสองปัญหานี้เกิดขึ้นพร้อมกันก็ยิ่งซ้ำเติมความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่เราต้องไม่เพียงถามว่าใครทำผิด แต่ต้องถามต่อว่าระบบใดทำให้ปัญหานี้เกิดขึ้นและจะแก้ไขได้อย่างไร

จากนั้น นางสาวสุณี อาชวนันทกุล กรรมการผู้จัดการด้านการพัฒนาความรู้ บริษัท ป่าสาละ จำกัด กล่าวปาฐกถาพิเศษโดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของ “การยึดรัฐ” ที่มีใช้เพียงเป็นการทุจริตคอร์รัปชันในรูปแบบเดิม ๆ อย่างการติดสินบนหรือโกงกินงบประมาณ แต่หมายถึงกระบวนการที่กลุ่มผลประโยชน์สามารถเข้าไปมีอิทธิพลชี้นำการออกกฎหมายหรือนโยบายให้เบี่ยงเบนออกจากประโยชน์สาธารณะและนำผลประโยชน์เข้ากระเป๋ากลุ่มตน ดังนั้นแม้จะการยึดรัฐจะเป็นกระบวนการที่ต้องตามกฎหมายแต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างเป็นธรรม เช่น ค่าไฟฟ้า ที่ผู้มีรายได้น้อยต้องจ่ายภาษีค่าไฟในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้มีรายได้มาก ทั้งประชาชนยังต้องจ่ายค่าไฟให้แก่โรงไฟฟ้าที่ไม่ได้เดินเครื่องผลิต การควบรวมกิจการ โทรคมนาคมของสองบริษัทใหญ่ที่ทำให้ประชาชนไม่มีตัวเลือกในบริการสาธารณะที่มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ใช้ระบบเดิมเงินซึ่งมีราคาแพงกว่าระบบรายเดือน หรือการแก้ไขร่างกฎหมายบางฉบับที่กลุ่มเอกชนผู้มีส่วนได้เสียเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เป็นคุณกับตัวเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องที่น่ากังวลคือองค์กรภาคประชาสังคมหรือผู้ที่พยายามเปิดโปงการยึดรัฐมักถูกฟ้องปิดปาก ขณะที่กระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นที่พึ่งสุดท้ายก็อาจถูกยึดได้โดยกลุ่มผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ส่วนตัว สำหรับแนวทางที่ควรร่วมกันดำเนินต่อไปคือ การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่สร้าง

หลักประกันว่าองค์กรอิสระต่าง ๆ ต้องเป็นอิสระจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มการเมือง ขณะที่สื่อมวลชนหรือประชาชนที่ออกมาเปิดโปงการทุจริตต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกฟ้องปิดปาก และควรมีการแก้ไขกฎหมายแข่งขันทางการค้าไม่ให้มีการผูกขาดพร้อมทั้งกำหนดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ที่สำคัญ การป้องกันการฉีกรัฐต้องอาศัยความกล้าหาญทางจริยธรรมของทุกภาคส่วน ความซื่อตรงในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และพลังการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบจากภาคประชาชนเป็นสำคัญ

ในเวทีมีการนำเสนอข้อคิดและข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็นขับเคลื่อนที่สำคัญของปีนี้ได้แก่

1. ประเด็นการจัดการเลือกปฏิบัติ จากการสำรวจสถานการณ์และทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกปฏิบัติในสังคมไทย โดย สำนักงาน กสม. ร่วมกับนิคัาโพล พบว่า ประชาชนร้อยละ 85.82 เห็นว่าสังคมไทยมีการเลือกปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมากและมาก ซึ่งกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่ถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา คนพิการ และกลุ่มชาติพันธุ์ และส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่งถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเห็นว่าการเลือกปฏิบัติทั้งด้านสิทธิเข้าถึงการรักษาพยาบาล สวัสดิการสังคม การศึกษา การประกอบอาชีพ และเข้าถึงบริการสาธารณะ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อบุคคลที่มีข้อจำกัด เช่น มีทรัพยากรน้อย อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ไม่มีสถานะทางทะเบียน มีความพิการ ไม่สามารถใช้ภาษาไทย หรือมีอัตลักษณ์ของบุคคลที่ถูกตีตราในสังคม

ภาคีเครือข่ายจึงมีข้อเสนอแนะสำคัญต่อรัฐใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) ด้านนโยบายและกฎหมาย ให้เร่งรัดจัดทำกฎหมายกลางเพื่อคุ้มครองและจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล และจัดให้มีการทบทวนกฎหมายหรือนโยบายและระบบดิจิทัลของหน่วยงานรัฐที่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเป็นระบบ (2) พัฒนาระบบรับเรื่องร้องเรียนตามหลักการไม่ปฏิเสธผู้ร้องเพราะมาผิดหน่วยงาน เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถรับเรื่องให้ข้อมูล ส่งต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจ ติดตาม และแจ้งความคืบหน้าแก่ผู้ร้องได้ โดยไม่ผลักภาระประสานงานไปยังผู้ได้รับผลกระทบ และจัดให้มีกลไกเยียวยาบุคคลทุกกลุ่มในกรณีสาธารณภัยและสถานการณ์ฉุกเฉิน (3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการรับเรื่องร้องเรียนของประชากรระดับประเทศและกำหนดมาตรฐานร่วมระหว่างหน่วยงาน (4) สร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของประชาชน ตั้งแต่การออกแบบกฎหมาย นโยบาย บริการ และระบบข้อมูล ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล และ (5) สร้างความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อลดอคติและปรับเปลี่ยนการให้บริการ รวมทั้งกำหนดกฎหมาย นโยบาย และการจัดบริการสาธารณะโดยเคารพสิทธิมนุษยชน

2. ประเด็นการทุจริตกับสิทธิมนุษยชน เห็นว่าประเทศไทยยังคงเผชิญปัญหาการทุจริตเชิงระบบที่รุนแรงและฝังรากลึก นอกจากนี้ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและภาคประชาสังคมที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตยังต้องเผชิญกับการคุกคามต่อชีวิตและร่างกายและการฟ้องคดี ภาคีเครือข่ายจึงมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลใน 3 ประเด็น ดังนี้ (1) ด้านกฎหมาย รัฐต้องเร่งตรากฎหมายคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตและกฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Anti-SLAPP) โดยกำหนดนิยาม “ผู้แจ้งเบาะแส” และ “นักปกป้องสิทธิมนุษยชน” ให้ครอบคลุมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน สื่อมวลชน

และภาคประชาสังคม รวมทั้งขยายความคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การตรวจสอบการทุจริตและการประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน และให้มีการชดเชยค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีแก่ผู้ถูกฟ้องโดยไม่สุจริต นอกจากนี้ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เช่น กฎหมายว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ ซึ่งแม้จะมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความรวดเร็วในขั้นตอนการออกใบอนุญาตและอนุมัติต่าง ๆ แต่ก็ทำให้เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจโดยไม่รอบคอบ นอกจากนี้ รัฐต้องจัดให้มีระบบเปิดเผยข้อมูลผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของนิติบุคคลที่เป็นคู่สัญญากับรัฐเพื่อปิดช่องการใช้ตัวแทนอำพราง (นอมินี) และผลประโยชน์ทับซ้อนในการจัดซื้อจัดจ้างและสัมปทาน

(2) ด้านนโยบาย รัฐต้องกำหนดให้โครงการขนาดใหญ่ โครงการที่ใช้งบประมาณสูง หรือโครงการที่อาจกระทบต่อประชาชน ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ต้องผ่านการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน และความเล็งด้านการทุจริตควบคู่กับการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมกำหนดนโยบายเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านแพลตฟอร์มกลาง และ (3) ด้านการปฏิบัติ รัฐต้องพัฒนาระบบงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างที่เน้นผลลัพธ์ จากการตรวจสอบเพียงว่าใช้เงินถูกระเบียบหรือไม่ ไปสู่การตรวจสอบว่างบประมาณสร้างผลลัพธ์และประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร รวมทั้งต้องปฏิรูประบบบริการภาครัฐจากระบบเอกสารสู่ระบบดิจิทัลอย่างแท้จริง เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และปิดช่องทางการเรียกรับสินบนและผลประโยชน์ทับซ้อน

ในช่วงสุดท้ายของเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2569 ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันประกาศเจตนารมณ์ที่จะผนึกกำลังปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดอคติ การตีตรา และการเลือกปฏิบัติ ต่อต้านการทุจริต โดยส่งเสริมความโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงสิทธิและความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม และสร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน ให้เป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

28 สิงหาคม 2569